

Pyntegrøntproduktionen i Danmark – nuværende stade

Af Jakob Harrekilde Jensen, Dansk Skovforenings Pyntegrøntsektion

Indlæg fra nordisk konference om pyntegrønt 6/9 1989 i Oslo.

Pyntegrøntproduktionen i Danmark har siden 2. Verdenskrig udviklet sig til en stor og alsidig produktion. Mange træarter har været afprøvet, men med vekslende held. De vigtigste arter i dag er nordmannsgran, nobilis og rødgran.

Nordmannsgran – (*Abies nordmanniana*)

Nordmannsgran (ngr) blev oprindeligt plantet med henblik på vedproduktion. Da produktionen af grønt spiller den mindste rolle, er nedenstående primært rettet mod juletræsproduktionen.

Krav til voksested – arealvalg

Ngr trives på de fleste jordbundstyper, blot de er veldrænede. Den er følsom overfor forårsfrost og vinterfrost. Den trives fint i halvskygge, men kvaliteten af juletræer/grønt forringes dog. Etablering frarådes derfor i lavninger, i markkulturer med dårlige læforhold og generelt i store dele af Midt- og Nordjylland.

Dyrkning

Ngr dyrkes primært i ensaldrende monokulturer, men løbende indplantning er blevet mere almindeligt ud fra ønsket om bedre læforhold og pladsudnyttelse, især på små intensivt drevne ejendomme.

Udnyttelsesprocent til juletræer varierer mellem 25-85%, ligesom der også er stor forskel på kvalitetsfordelingen af træerne. De dårlige resultater skyldes især forkert arealvalg, men også uegnede provenienser og mangelfuld pleje. Renholdelse sker overvejende kemisk. Selv om ngr er hårdfør overfor de fleste herbicider, volder enkelte ukrudtsarter som agersnerle, gederams og løvtræopvækst m.fl. dog problemer. På grund af mulige restriktioner på bl.a. atrazin og velpar, er der en stigende interesse for alternativer til kemisk ukrudtsbekæmpelse.

Gødskning foretages mange steder især på de mere sandede jorder, typisk med 300 kg NPK 23-3-7 pr. ha. En større viden om gødningsmængde og -type samt udbringningstidspunkt savnes. Det mest betydende insekt er *alm. ædelgranlus* (*Dreyfusia nordmanni-*

Figur 1. Nordmannsgran er Danmarks vigtigste juletræsart økonomisk set. Den trives bedst på milde lokaliteter med gode læforhold.

ana), som findes i stort set alle kulturer. Bekæmpelse kan volde problemer i enkelte år.

Tilklipning omfattende tvegeklip og topskudsreparation indgår i de fleste plejemodeller. Systematisk formklipping foretages kun hos et mindre antal producenter.

Indenfor det sidste årti har man i stigende grad haft problemer med forskellige "ukendte skader". De vigtigste ty-

Figur 2. Nobilis bruges primært til produktion af klippegrønt. De første grene klippes efter 8-10 år fra anlæg.

per er rødfarvning af nåle om sommeren samt nåletab i vinterhalvåret. Årsager og mulige forholdsregler kendes ikke, men der er formodentlig tale om klimabetingede skader.

Proveniensenbefalinger

Ved valg af proveniens tages der især hensyn til højdevækst, nålefyldte og frostresistens.

Med hensyn til højdevækst gælder, at jo

Figur 3. Rødgran er stadig danskernes foretrukne juletræsart.

Tabel 1. Proveniensenbefaling for nordmannsgran under danske forhold.

1. USSR (Ambrolauri, Borschomi)
2. Tyrkiet – Artwinområdet (Savsat, Papart, Kirazlidere m.fl.)
3. Tyrkiet (Trabzon)
4. Tyrkiet (Giresun, Koyulhisar)

Afkom af danske bevoksninger

Tabel 2. Proveniensenbefalinger for nobilis under danske forhold.

1. Danske kårede og afprøvede bevoksninger. F.402 Overgård, F.404 Linå Vesterskov, F.432 Det grønske samt F.449 - F.456 og F.459 - F.460 Frijsenborg.
2. Danske kårede bevoksninger.
3. Cascadebjergene i Washington og Oregon.
4. Kystbjergene i Oregon.

Tabel 3. Proveniensenbefalinger for rødgran til juletræsproduktion.

1. Danske kårede bevoksninger.
2. Vesttyske provenienser. Harzens forland og Bayern.
3. Østeuropæiske provenienser. Bl.a. fra Karpaterne, Letland og Polen.

højere beliggenhed over havet proveniensen har, jo større højdevækst.

For nålefyldte gælder generelt, at de russiske provenienser er de bedste, og at jo længere vest på man bevæger sig i udbredelsesområdet, jo dårligere bliver nålefylden.

Med hensyn til vinterfrost gælder, at jo højere beliggenhed over havet, jo større er vinterfrostresistensen. Da det omvendte gælder for resistensen mod forårsnattefrost (udspringstidspunkt), kan begge forhold ikke tilgodeses. Proveniensenvalget skal derfor ses i nøje sammenhæng med dyrkningslokaliteten.

Ud fra vor nuværende viden gælder de anbefalinger, som er nævnt i tabel 1.

Der er en stigende frøproduktion på vej fra danske bevoksninger. På grund af forhold som ukendt oprindelse, risiko for ædelgranindkrydsning og negativ selektion gennem juletræshugst, er en bedømmelse vanskelig så længe der ikke foreligger afkomsforsøg. De bedste vil dog ligge tæt på de russiske.

Proveniensenvalget har været præget af, at frøimporterne fra de gode russiske områder har været små og uregelmæssige, ligesom det har været et problem, at vi ved for lidt om de relativt let tilgængelige tyrkiske provenienser.

Nobilisgran – (Abies procera)

Ligesom ngr blev nobilis (nob) tidligere plantet med henblik på vedproduktion, hvor den i modsætning til ngr har vist sig som en udmærket vedproducent. Men i dag plantes den overvejende til produktion af klippegrønt.

Krav til voksested og arealvalg

Nobilis kan vokse på de fleste jordbundstyper, men udvikler sig bedst på god grusmoræne. Den er følsom overfor efterårsfrost, vinterfrost og forårsnattefrost. Af hensyn til grøntets kvalitet skal den have rigelig lys.

Frostudsatte lokaliteter bør undgås. Da klippeproduktion er afhængig af nålefarve og 100% intakte skudspidser, til-

rådes det kun at etablere nobilis til pyn-tegrøntproduktion under optimale læforhold.

Dyrkning

De første klippeudbytter fås efter 8-10 år fra anlæg. Det gns. årlige klippeudbytte varierer fra 2-5 tons, især afhængig af jordtype, og hvor frostudsat lokaliteten er.

Anlæg er ofte besværlig, da nob er meget følsom for omplantning, hvorfor der må påregnes en del efterbedring. Hegning mod hjortevildt kan i modsætning til ngr ofte spares.

Kulturpleje er normalt mindre intensiv end for ngr, da der ikke sigtes mod juletræsproduktion. Ukrudtsbekæmpelse kan vanskeliggøres, da nob generelt er mere følsom overfor herbicider end ngr.

Bevoksningspleje omfatter en årlig gødsning til at erstatte de næringsstoffer, der fjernes med grøntet. Skadedyr er normalt ikke det store problem, men lokalt er der problemer med især ædelgranvikler (*Semasia rufimitrana*).

Tynding er nødvendig for at undgå slidskader, men også for at fremme skortedannelsen. Der hersker uenighed om, hvor tidligt og stærkt tyndingen skal foregå, da den i første omgang betyder en reduktion i mængden af grenkransklip.

Skader optræder hyppigt i form af rød-farvning af nåle om foråret. Der er formodentlig tale om vinterfrostudtørring.

Proveniensenbefalinger

Ved proveniensenvalg tages der især hensyn til vækstkraft, nålefarve og frostresistens.

Proveniensenvalget er præget af, at ovennævnte egenskaber er bedst undersøgt for danske bevoksninger fremfor det naturlige udbredelsesområde i det vestlige Nordamerika. Foreløbige undersøgelser tyder dog på, at de danske be-

voksninger er overlegne med hensyn til farve og nålestilling, mens enkelte amerikanske provenienser er de danske overlegne rent vækstmæssigt.

Af de danske bevoksninger må de, der både er kårede og afprøvede, anses som de bedste frøkilder (tabel 2).

Rødgran – (Picea abies)

Rødgran (rgr) er den vigtigste vedproducent i Danmark, men bruges dog også til pyntegrøntsformål. Træerne kommer fra tynding af kulturer til vedproduktion, men også i stigende omfang fra deciderede juletræskulturer.

Krav til voksested – arealvalg

Rgr's jordbunds krav er små, men på den gode lerede jord kan den ofte vokse for stærkt, hvorved træerne bliver for åbne. Den er følsom overfor udtørring selv i juletræsstørrelse, hvorfor der kræves gode læforhold. Generelt er rgr frostresistent, men kan dog skades af sen forårsnattefrost.

Det bedste resultat fås på ikke for lerede jorder med rimelige læforhold. Lokalt er der særlig udsatte for forårsnattefrost bør undgås.

Dyrkning

Juletræsudbyttet i deciderede juletræskulturer ligger på 30-80%.

Kulturpleje omfatter udover renholdelse og gødsning, evt. også formhugning. Man er derved i stand til at reducere topskudslængden, men får til gengæld et meget tæt træ.

Skader optræder normalt sjældent. Sprøjteskader kan dog ofte forekomme, da rgr er relativ følsom overfor herbicider.

Proveniensenbefalinger

Ved valg af proveniensen ses der især på grenstruktur, udspring og vækstkraft. Proveniensenbefalinger er angivet i tabel 3.